

Αποδομώντας το σαμάρι

Πώς η κυβέρνηση αντί να στηρίζει την επιστημονική έρευνα την υπονομεύει

Είναι προφανές ότι για την έρευνα σε τομείς των οποίων η κοινωνική χρησιμότητα δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί τον ρόλο του συνεργάτη-χρήστη θα έπρεπε να παίζουν όχι οι επιχειρήσεις, αλλά οι υπηρεσίες διαμόρφωσης και άσκησης πολιτικών της κεντρικής και της τοπικής διοίκησης

Σωτήρης Κυρτόπουλος

Η απροθυμία της ελληνικής οικονομίας να ενσωματώσει την καινοτομία και την επιστημονική έρευνα είναι πασιγνώστη. Αν το 0,5% του ΑΕΠ που συνολικά ξεδεύουμε ως χώρα για την έρευνα μας βάλει στον πάτο της Ευρώπης, η αντίστοιχη ιδιαιτέρως δαπάνη πλησιάζει τριτοκοσμικές επιδόσεις. Το γεγονός αυτό διαχρονικά προκαλεί εκνευρισμό και αμηχανία στην πολιτική ηγεσία της ελληνικής έρευνας, η οποία, με όχι ιδιαίτερη ευρηματικότητα, επιχειρεί να το αντιμετωπίσει ακολουθώντας μια παλιά συνταγή: Όταν δεν μπορείς να βαρέσεις τον γάιδαρο, βάραι το σαμάρι. Το σαμάρι στην προκειμένη περίπτωση είναι οι δημόσιοι ερευνητικοί φορείς και οι ερευνητές τους, μια μικρή και πολιτικά σχετικά αδύναμη κοινότητα, προς την οποία μονομερώς ασκούν τις πιέσεις τους ή και εκτονώνουν τον εκνευρισμό τους οι κατά καιρούς ηγεσίες.

Ένα κεντρικό εργαλείο το οποίο κατά πάγια πρακτική χρησιμοποιείται για να ενθαρρυνθεί η σύνδεση της έρευνας με την οικονομία είναι η καθιέρωση της (με ελάχιστες εξαιρέσεις) υποχρεωτικής συνεργασίας των ερευνητικών φορέων με «παραγωγικούς φορείς», ως προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση κάποιου ερευνητικού έργου. Με δεδομένο ότι εκείνοι που εξαρτώνται για την επαγγελματική τους επιβίωση από τις χρηματοδοτήσεις αυτές είναι οι ερευνητές και όχι οι επιχειρηματίες, έπεται από κάθε προκήρυξη οι πρώτοι σπεύδουν να προσαρμόσουν τους ερευνητικούς τους σχεδιασμούς ώστε να δικαιολογήσουν την εμπλοκή επιχειρήσεων και να σχηματίσουν ομάδες έξω από τα γραφεία των διευθυντών έρευνας διαφόρων επιχειρήσεων για να διαπραγματευτούν τη συνεργασία τους. Παρ' όλα αυτά, η ελληνική οικονομία συνολικά παραμένει απαθής απέναντι στην έρευνα.

Ασχετα από τα ως σήμερα πενήντα ουσιαστικά της αποτελέσματα, η παραπάνω πολιτική στρέφει την έρευνα προς συχνά αμφίβολης αποδοτικότητας κατευθύνσεις οι οποίες επιδιώκουν αποτελέσματα με άμεσο οικονομικό αντίκρυσμα. Υπάρχουν όμως τομείς, όπως για παράδειγμα η έρευνα στον χώρο των Κοινωνικών Επιστημών, της Δημόσιας Υγείας, της στήριξης πολιτικών και άλλοι ανάλογοι που η εμμονή στην πολιτική αυτή λειτουργεί καταστρεπτικά. Για παράδειγμα, στο υπό προκήρυξη πρόγραμμα της ΠΤΕΤ «Συνεργασία» ορίζεται μεν ότι ενθαρρύνονται έργα που «υποστηρίζουν τις ανάγκες της κοινωνίας και των πολιτικών σε διάφορους τομείς όπως οι υγεία, ενεργειακή πολιτική, περιβαλλοντική πολιτική», πλην όμως ο όρος της υποχρεωτικής συνεργασίας με επιχειρήσεις παραμένει για σχεδόν το σύνολο των δράσεων του. Έτσι, αν για παράδειγμα ένας ερευνητής ενδιαφέρεται να μελετήσει τις επιπτώσεις στην υγεία του πληθυσμού από

Στημότυπο από ερευνητικό ινστιτούτο του εξωτερικού. Έλληνες επιστήμονες κατηγορούν την κυβέρνηση ότι αφού κατάρχησε τον δικό της νόμο για την έρευνα, λίγες μόλις ημέρες μετά την ψήφισή του, αποφάσισε να «μεταρρυθμίσει» τα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα με διαλύσεις, μεταφορές και συμπύκνεις, χωρίς ίχνος προγραμματισμού, χρονοδιάγραμμα ή προϋπολογισμό

το χρήσιμο του Ασφαίου, ώστε να συμβάλει στη διαμόρφωση σχετικών πολιτικών, θα πρέπει πρώτα να εξασφαλίσει τη συνεργασία και συγχρηματοδότηση κάποιων επιχειρήσεων!

Είναι προφανές ότι για την έρευνα σε τομείς όπως οι παραπάνω, των οποίων η κοινωνική χρησιμότητα και η σπουδαιότητα για την εθνική οικονομία δύσκολα μπορούν να αμφισβητηθούν, τον ρόλο του συνεργάτη-χρήστη θα έπρεπε να παίζουν όχι οι επιχειρήσεις, αλλά οι υπηρεσίες διαμόρφωσης και άσκησης πολιτικών της κεντρικής και της τοπικής διοίκησης. Πλην όμως κάτι τέτοιο μοιάζει σχεδόν αυτοπυτικό με δεδομένη τη γραφειοκρατία, τη δυσκαμψία και την έλλειψη

Αν κάποιος ερευνητής ενδιαφέρεται να μελετήσει τις επιπτώσεις στην υγεία του πληθυσμού από το χρώμιο του Ασφαίου, ώστε να συμβάλει στη διαμόρφωση σχετικών πολιτικών, θα πρέπει πρώτα να εξασφαλίσει τη συνεργασία και τη συγχρηματοδότηση μιας επιχείρησης!

ερευνητικής κουλτούρας που χαρακτηρίζουν την ελληνική διοίκηση.

Οι πρόσφατες αιφνιδιαστικές αποφάσεις της κυβέρνησης για «αναδιάταξη» των Ερευνητικών Κέντρων έχουν φέρει την ελληνική έρευνα μπροστά στη μεγαλύτερη κρίση της ιστορίας της. Ύστερα από πέντε χρόνια χωρίς την προκήρυξη έστω και ενός ερευνητικού προγράμματος, και αφού κατάρχησε τον δικό της νόμο για την έρευνα, λίγες μόλις ημέρες μετά την ψήφισή του, η κυβέρνηση αποφάσισε να «μεταρρυθμίσει» τα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα με διαλύσεις, μεταφορές και συμπύκνεις. Χωρίς ίχνος προγραμματισμού, χρονοδιάγραμμα ή προϋπολογισμό.

Αν η προχειρότητα προκαλεί δέος, η επιμονή των αρμοδίων στην παραλληλοφρόνηση είναι αποκαρδιωτική για το χαμηλό επίπεδο πολιτικής κουλτούρας που αποκαλύπτει:

● Επικαλούνται δίθεν διαβούλευση με το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας, όταν προωθούν μέτρα διαμετρικά αντίθετα από την εισήγηση της σχετικής επιτροπής.

● Ισχυρίζονται ότι αξιοποιούν τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων, όταν διαλύουν ινστιτούτα που αρίστευαν σε αυτές (π.χ. το Ινστιτούτο Βιολογικών Έρευνών και Βιοτεχνολογίας του Εθνικού Ιδρύματος Έρευνών, που στις αξιολογήσεις που διενήργησε η ΠΤΕΤ αρίστευσε και κατατάχθηκε πρώτο μεταξύ των αντιστοιχών ινστιτούτων της Αττικής, σύμφωνα με την κυβερνητική απόφαση διαλύεται και απορροφάται από άλλα ινστιτούτα).

● Προβάλλουν το ιδεολόγημα των μονοθεματικών κέντρων για να δικαιολογήσουν την πολυδιάσπαση του ΕΙΕ, την ίδια στιγμή που ενισχύουν υπάρχοντα και δημιουργούν καινούργια πολυθεματικά κέντρα.

● Επιμένουν ότι εξοικονομούν πόρους όταν όχι μόνον οι οικονομίες που οι ίδιοι επικαλούνται είναι αμελητέες, αλλά οι δαπάνες δημιουργίας των απατούμενων υποδομών είναι τεράστιες.

● Τέλος, επειδή η ασύγγνωστη προχειρότητα συμβαδίζει με την αλαζονεία, δεν διστάζουν να χρησιμοποιούν απαξιωτικά σχόλια (ο κ. υπουργός Ανάπτυξης επιμένει ότι αυτό που εννοεί τους επικριτές του είναι το πού θα παρκάρουν τα αυτοκίνητά τους!), για τους ίδιους ερευνητές που πριν από λίγους μήνες ο Πρωθυπουργός χαιροτόσε με τη φράση: «Συνεχίστε να μας κάνετε υπερήφανους».

Ανίκανη να αφομοιώσει ιδεολογικά την κουλτούρα της έρευνας, αδυνατώντας να προωθήσει την ενσωμάτωση της καινοτομίας στις λειτουργίες της ελληνικής οικονομίας και διοίκησης και αμηχανία μπροστά στην ανάγκη να εμφανίσει μεταρρυθμιστικό έργο, η κυβέρνηση για μια ακόμη φορά βρίσκει εύκολο στόχο στην ερευνητική κοινότητα. Μόνο που αυτή τη φορά δεν βαρβαίνει απλώς το σαμάρι, αλλά κυριολεκτικά το αποδομεί.

Ο κ. Σωτήρης Κυρτόπουλος είναι ερευνητής Α' στο Ινστιτούτο Βιολογικών Έρευνών και Βιοτεχνολογίας του Εθνικού Ιδρύματος Έρευνών.